

Проф. д-р Душан Мојиќ

Универзитет во Белград

Филозофски факултет

Отсек за социологија

Е-пошта: dmoјic@f.bg.ac.rs;

dusan.moјic@ekof.bg.ac.rs

Тел: + 381 64 261 86 98

МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕ

Тема

MOBILEurope: Колективно преговарање за мобилните работници во Европа за време на пандемијата на вирусот Ковид-19 - случаи на гранични, сезонски работници и работници мигранти

Белград, декември 2022

Funded by the
European Union

Funded by the
European Union

1. Вовед

Пандемијата на вирусот Ковид-19 во последниве години покренала многу проблеми и прашања во врска со различните аспекти на општествениот живот во глобална смисла. Една од најтешко погодените сфери беше сферата на работата. Работата отсекогаш била тесно поврзана со големите трансформации на општествениот систем. Според зборовите на Мануел Кастелс, „процесот на работа е во сржта на социјалната структура“ (Castells, 2010: 216). Во постмодерните општества, технолошкиот развој значително ја трансформира природата на економското производство и работата воопшто. Друг важен фактор во овој поглед во последните децении е секако глобализацијата. Зголемената економска, политичка и социјална поврзаност на светот се однесува на фактот дека поединците, групите и нациите стануваат се повеќе меѓузависни (Giddens et al. 2018: 562).

Процесите на глобализацијата сериозно ги забрзаа општествените трансформации со тоа што донесоа напредок во многу аспекти, но во исто време внесоа и нови неизвесности во споредба со претходните времиња. Пандемијата на коронавирусот (со нејзините глобални последици) беше само уште еден доказ дека живееме во глобално ризично општество (Beck, 1992). Овие нови (глобални) ризици влијаат на човечките животи во многу сфери, вклучувајќи го и светот на работата. Исклученоста од пазарот на трудот, несигурните форми на вработување, намалениот приход од работа, различните форми на нееднаквост, сиромаштијата и социјалната исклученост како резултат на намалените можности за вработување се примери за овие глобални ризици. Овие ризици драстично се зголемуваат во кризни ситуации, особено во глобалните кризи како што е пандемијата на вирусот Ковид-19.

Не е претерано да се каже дека пандемијата на коронавирусот го „преврти светот на работата наопаку“ (Обединети нации, 2020: 2), бидејќи имаше драматични последици за работата, приходот, животот и општата благосостојба на работниците и нивните семејства низ светот. Многу фирми го прекинаа своето работење, што резултираше со губење на бројни работни места и работни часови. На глобално ниво, милиони работници останаа без работа и ги загубија своите приходи. Овие процеси главно беа под влијание на структурни фактори, бидејќи работниците кои претходно работеле на понебезбедни и понеповолни работни места претрпеа потешки последици за време на пандемијата. Неформално вработените работници се соочија со загуба на приход од 60% во првиот месец од кризата предизвикана од пандемијата. Повеќе од 40% од младите работеле во економските сектори кои беа најмногу погодени од кризата. Конечно, жените беа вработени и во сектори кои доживеаја сериозен пад на економската активност - во услужните дејности, туризмот и угостителството (Обединети нации, 2020: 2).

Funded by the
European Union

Тешкотиите во светот на работата за време на кризата првенствено се однесуваат на губењето на работата и работните часови, приходите од работа и, следствено, сериозното зголемување на несигурноста и тешкотиите за многу поединци и нивните семејства. Во 2020 година (во споредба со 2019 година, пред кризата), е забележана глобална загуба од 114 милиони работни места. За разлика од претходните кризи, неповолните економски услови доведоа главно до повлекување од пазарот на трудот, односно до премин кон неактивност на 81 милион луѓе (во споредба со 33 милиони кои останаа без работа, но не се повлекоа од пазарот на трудот) (ILO, 2021a: 2). Во оваа криза, глобалната стапка на учество на работната сила падна за 2,2%. За споредба, ќе споменеме дека за време на претходната светска економска криза (2008 и 2009 година), овој пад изнесуваше само 0,2%.

Како што можеше да се очекува, последица на губењето на работните места и намаленото работно време е глобалното намалување на приходот од трудот. Во четиригодишниот период пред пандемијата во 2020 година, реалниот пораст на доходот од трудот беше помеѓу 1,6% и 2,2%. Во 2020 година е забележан пад на приходот од трудот за 8,3%. Во првите два квартали, тој пад продолжи, но беше нешто поблаг – 5,3% (ILO, 2021b: 12). Во тој поглед, најранливи се жените, младите луѓе и ниско квалификуваните работници. За време на пандемијата, се појавија нови разлики и нееднаквости во светот на работата. Популарно (и главно точно) објаснето, основната поделба беше помеѓу привилегираните (кои можеа да работат онлајн, од дома) и останатите кои (ако имаа среќа да задржат работа) мораа да патуваат под значителни ограничувања за јавниот превоз. Терминот есенцијални работници е осмислен да ја нагласи важноста на одредени економски сектори и работниците кои работат во нив (The Plight of Essential Workers during the COVID-19 Pandemic, 2020), но може да се сфати и како форма на нова нееднаквост во светот на работата.

Конечно, една категорија работници беше особено загрозувана за време на пандемијата на коронавирус - мобилните работници. Тие се во фокусот на нашата анализа. „Мобилните работници беа меѓу првите кои доживеаја некои од негативните последици од избувнувањето на пандемијата на вирусот Ковид-19. Некои од проблемите со кои се соочија имаа корени и од порано, додека другите беа сосема нови. Тие главно се соочуваа со предизвици поврзани со: 1) (делумно) затворање на границите; 2) губење на работа или можности за вработување; 3) неподобност за бенефиции/социјална помош или поддршка; 4) здравје и безбедност на работното место и 5) животни околности“ (Раснача, 2020: 1). Овие предизвици ги влошија структурните нееднаквости пред пандемијата, како што се концентрацијата на мобилни работници во нискоквалификувани професии (на самото дно на распределбата на приходот), честото вработување со договори за вработување на определено време и ранливоста на принудно затворање бидејќи тие беа претежно концентрирани во сектори каде што не беше можна работа на далечина (Fasani, Mazza, 2020: 1).

2. Клучни концепти

Терминот мобилни работници во нашиот проект се однесува на гранични, сезонски работници и работници мигранти. Овие типови работници се дефинирани на различни начини, но приоритет во овој документ ќе се даде на заеднички договорените директиви (или други законски одредби) на Европската унија и Обединетите нации.

Граничниот работник се дефинира со Уредбата бр. 883/2004 на Европскиот парламент и Советот на Европската унија како „секое лице кое врши дејност како вработено или самовработено лице во земја членка и кое има живеалиште во друга земја членка во која вообичаено се враќа секојдневно или најмалку еднаш неделно“ (Европски парламент, 2004: 2). За разлика од работниците мигранти (кои целосно ја напуштаат земјата на потекло за да живеат и работат во друга земја), граничните работници имаат двојна национална припадност, која произлегува од нивното место на живеење и местото на работа. Меѓутоа, дефиницијата за граничен работник може да варира од една област до друга (на пример, во случај на даночно право, право на престој или право на социјална помош) (EurWORK, 2018). Законските одредби и Судот на правдата на Европската унија постојано потврдуваат дека граничните работници навистина ги претставуваат работниците од ЕУ и дека нивното право на слободно движење треба да биде заштитено. Сепак, и покрај мноштвото инструменти, граничните работници се соочија со многу директни и индиректни пречки за ефективно остварување на тоа право (Jorens et al. 2015: 4).

Сезонски работник се дефинира како „државјанин на трета земја кој го задржува своето главно место на живеење во трета земја и престојува легално и привремено на територијата на земја членка за да врши дејност која зависи од промената на годишните времиња, според еден или повеќе договори за вработување на определено време склучени директно помеѓу тој државјанин на трета земја и работодавачот со седиште во таа земја-членка“ (Европски парламент; Совет на Европската Унија, 2014: 381). Меѓутоа, дефиницијата мора да го земе предвид фактот дека сезонската работа може да ја вршат и граѓани на ЕУ и државјани на трети земји со тоа што ќе бидат вработени на сезонска основа во една земја-членка на ЕУ, додека го задржуваат главното место на живеење во друга земја-членка на ЕУ или во трета земја. Еднаквиот третман е основен принцип и за правните режими регулирани од ЕУ и за сезонските работници кои не се членки на ЕУ. Директивата за сезонски работници се однесува на работници кои не се од ЕУ кои влегуваат во земја-членка на ЕУ за да работат привремено во сектор кој зависи од смена на годишните времиња. Директивата им дава право на работниците на еднаков третман со државјаните на ЕУ земјата домаќин во однос на условите за вработување, минималната работна возраст, работните услови, вклучувајќи плата и отказ, работно време, отсуство и празници, како и мерки за заштита на здравјето и безбедноста. на работа.

Funded by the
European Union

Според Конвенцијата на Обединетите нации за заштита на сите работници мигранти и членови на нивните семејства, **работник мигрант** „се однесува на лице кое треба да биде ангажирано, е ангажирано или било ангажирано во платена дејност во земја од која тој или таа не е државјанин“ (Генерално собрание на ОН, 1990: 262). Сепак, оваа дефиниција е многу широка и, доколку се применува строго, може да ги вклучи и граничните и сезонските работници. Затоа, како што беше споменато претходно, попрецизната дефиниција за работник мигрант се однесува само на поединци кои целосно ја напуштиле својата земја на потекло за да живеат и работат во друга земја. Нашето истражување треба да се фокусира на работниците мигранти кои се државјани на трети земји и кои во контекст на ЕУ често се нарекуваат „имигранти“ за да се разликуваат од граѓаните на ЕУ. Овие две категории работници очигледно се во различна правна положба, бидејќи граѓаните на ЕУ се веќе во голема мера заштитени со рамката на слободното движење (d'Auchamp, 2011: 9).

Социјален дијалог и колективно преговарање за време на пандемијата на коронавирус е процес меѓу синдикатот и работодавачот кој ги регулира условите за вработување. Сепак, не постои усогласена дефиниција за колективно преговарање во земјите-членки на ЕУ. Главните елементи што се користат за карактеризирање на системот за колективно преговарање се следните:

- Покриеност со колективни договори - учество на работници опфатени со колективни договори - што е поврзано со членство во организации на работодавачи и синдикати, но и со проширување на договорите на други компании и работници во секторот.
- Нивото на преговарање на кое се преговара за колективните договори: на ниво на претпријатие, сектор или национално ниво. Преговарањето на повеќе нивоа вклучува комбинација од колективно преговарање на ниво на претпријатие и на повисоко ниво.
- Степенот на флексибилност за фирмите да ги менуваат условите утврдени со договори на повисоко ниво. Тоа се движи од централизираните системи, каде што има мал или никаков простор за компаниите да отстапуваат од секторските или националните договори, до целосно децентрализираните системи, каде што колективното договарање може да се одвива само на ниво на компанија. Помеѓу овие две крајности, организираната децентрализација им овозможува на секторските договори да поставуваат широки рамковни услови, додека деталните одредби се препуштени на преговорите на ниво на фирмата.

Полноправна дефиниција за **прекугранично колективно преговарање** и **транснационален социјален дијалог** не постои ниту во ЕУ. Прекуграничното колективно преговарање во Европа е резултат на Европската монетарна унија и е

основано за да се избегне „трка до дното“ во поглед на трошоците за платите на различните национални синдикати во обид да се зголеми меѓународната конкурентност. Прекуграничното колективно договарање овде се толкува како релативно тесен концепт кој ги опишува правно обврзувачките договори за платите и работните услови. За разлика од колективните договори за кои преговараат националните социјални партнери, транснационалните договори на претпријатијата, како што се меѓународните и европските рамковни договори, кои се склучуваат помеѓу индивидуалните работодавачи, се потпишуваат на глобално или европско ниво на претпријатија и европски совети на вработените. Областите на преговарање избрани за овој проект (а кои се однесуваат на мобилните работници) се следните:

- Вработување – плати, договори за вработување и отпуштања.
- Социјално осигурување и оданочување.
- Услови за работа – сместување, безбедност и здравје, санитарна контрола.
- Проблеми со мобилноста за време на пандемијата на коронавирус - слободно движење на работниците.

3. Цели на истражувањето

Врз основа на претставеаната контекстуална и концептуална рамка, општата цел на проектот *MOBILEurope* е да ги промовира анализата и истражувањето на индустриските односи во врска со позицијата на мобилните работници за време на пандемијата Ковид-19 на ниво на ЕУ и во компаративен поглед (идентификување на конвергенции и разлики во системите за индустриски односи во земјите членки на ЕУ и земјите кандидати). Ова истражување ќе претставува значаен придонес и промоција на размената на информации и искуства помеѓу страните кои се активно вклучени во индустриските односи, со цел понатамошен развој и зајакнување на структурите на индустриските односи во Европа. Конечниот резултат од прекуграничното истражување ќе биде компаративна студија која треба да обезбеди податоци засновани на докази за актуелните трендови во шесте земји членки на ЕУ и земји кандидати со специфични и различни индустриски односи. Заклучоците и препораките од студијата ќе овозможат понатамошен развој на теоријата, истражувањето и практиката во Европа во областа на индустриските односи

Специфични цели

1. Идентификувајте го влијанието на кризата предизвикана од корона вирусот врз граничните, сезонските работници и работниците мигранти во однос на вработувањето, работните услови и социјалната заштита.

Funded by the
European Union

2. Идентификувајте ги улогата и влијанието на социјалниот дијалог и колективното преговарање за ублажување на последиците од пандемијата на коронавирусот врз граничните работници, сезонските работници и работниците мигранти.

3. Објаснете ги резултатите и извлечете заклучоци во врска со методите на соработка на социјалните партнери и предизвиците на национално и ниво на ЕУ за гарантирање на социјалните и економските права на целната група мобилни работници.

Индикатори за специфични цели

- Поголема база на знаење на национално и европско ниво за нивото и видот на предизвиците со кои се соочуваат мобилните работници поради кризата предизвикана од пандемијата на вирусот Ковид-19 во ЕУ и во земјите на Балканот.
- Подобрено знаење на различните актери на социјалниот дијалог и научната заедница на национално и на ниво на ЕУ за идентификуваните и разработените модалитети меѓу земјите за покриеност со колективните договори, нивото на колективно договарање, степенот на флексибилност, централизација и други институционални аранжмани преземени за воведување на долгорочна, среднорочна и краткорочна поддршка за мобилните работници.
- Усвоен пакет препораки врз основа на резултатите од истражувањето

Планирана (проценета) вредност

- Заеднички развиена теоретска и методолошка рамка.
- Квантитативно и квалитативно собирање податоци преку деск анализа, транснационално истражување (најмалку 180 испитаници), длабински интервјуа/фокус групи на национално и меѓународно ниво (најмалку 180 испитаници/учесници).
- Подготвени најмалку шест извештаи на национално ниво.
- Подготвен е еден компаративен синтетички извештај.
- Еден меѓународен семинар на кој ќе биде претставена публикацијата.
- Усвоена листа со препораки.

Funded by the
European Union

- Најмалку шест состаноци со социјалните партнери организирани на национално ниво.

Ова емпириско истражување воглавно се фокусира на три области:

1. Идентификување на специфичната економска и социјална состојба на мобилните работници, особено на граничните работници, сезонските работници и работниците мигранти, во споредба со домашните работници во контекст на пандемијата на коронавирус.
2. Колективно преговарање како механизам за изнаоѓање решенија и градење дијалог.
3. Меѓусекторски пристап, каде што гореспоменатите мобилни работници ја претставуваат работната сила во Европа во прекуграничните области кои се дел од економијата.

4. Методолошка рамка

Прашања за истражување

Во фокусот на анализата ќе бидат следниве прашања:

- Што знаеме за договорите за вработување, отпуштањата и намалувањето на вработувањето на граничните, сезонските работници и работниците мигранти за време на кризата со коронавирус?
- Каква правна несигурност доживеаја во однос на секојдневното преминување на границите, социјалното осигурување и оданочувањето?
- Што знаеме за влошените работни услови, вклучувајќи ги нивоата на платите, здравјето и безбедноста при работа или зголемените стапки на прекарна (несигурна) работа?
- Што знаеме за нивното враќање во земјата на потекло и пристапот до националните шеми за привремена поддршка?
- Кои политички активности се преземени (од Владата)?
- Дали социјалните партнери заеднички преговарале за решенија за проблемите кои произлегуваат од влијанието на пандемијата со Ковид-19?

Funded by the
European Union

- Кои активности ги преземаат синдикатите еднострано?
- Кои активности ги презеле социјалните партнери за да ги поддржат работниците во нивната земја и во странство?
- Каков е резултатот од прекуграничната координација за колективно преговарање?
- Кои модели на колективни договори на различни нивоа одиграле улога во управувањето со предизвиците што пандемијата „Ковид-19“ им ги донесе на пограничните работници, сезонските работници и на работниците мигранти?
- Кои индикатори се важни за подобрување на колективното договарање и договорите за усвојување на среднорочни мерки?

Земање примероци и цели на емпириска анализа

За анализа во текот на проектот ќе се користат два различни типа на извори - секундарни извори и емпириски докази собрани преку теренски студии. Секундарните извори (литература, закони, владини одлуки донесени за време на пандемијата на коронавирус, итн.) ќе се користат за деск анализа во секоја земја учесничка во студијата, што ќе резултира со анализа на институционалната рамка и положбата на мобилните работници за време на пандемија Ковид-19 карактеристични за секоја земја.

Целите на деск анализата се како што следува:

- Да презентира преглед на литературата за прашањето на граничните, сезонските работници и работниците мигранти и различните форми на колективна застапеност на оваа хетерогена категорија работници.
- Да ги анализира различните институционални аранжмани и видови работни односи и работни услови за време на пандемијата на коронавирус.
- Да собира, анализира и споредува колективни договори на различни нивоа (национално, секторско и ниво на компанија), кои одиграле улога во управувањето со предизвиците со кои се соочиле мобилните работници поради пандемијата на коронавирус.

Емпириските докази ќе се собираат преку комплементарна употреба на квантитативни и квалитативни техники за собирање податоци (анкета и длабински интервјуа/фокус групи). Осврнувајќи се на нашиот проект, истражувачите од Шпанија, Грција, Полска, Португалија, Србија и Северна Македонија ќе спроведат анкети и длабински интервјуа/фокус групи во своите земји. Испитаниците треба да бидат избрани

Funded by the
European Union

првенствено (но не исклучиво) од следните сектори: здравство и институционална заштита, градежништво и инфраструктура, ИТ индустрија, услуги, прехранбена индустрија и земјоделство.

Подпримероците ќе бидат како што следува:

1. **Подпримерок – мобилни работници (учесници на анкетата);** најмалку 30 испитаници во секоја земја (по можност 10 од секоја категорија - гранични работници, сезонски работници и работници мигранти). Според тоа, вкупниот број на испитаници во анкетата е 180 за целиот проект.
2. **Подпримерок – лидери (претставници) и членови на синдикати (испитаници на интервјуту/учесници во фокус групи);** бројот на испитаници по земја за овој потпримерок е минимум 15 (вкупно 90). Овие испитаници треба да бидат избрани од најмалку три различни сектори.
3. **Подпримерок – претставници на работодавачи (менџери/директорина приватни и јавни претпријатија и установи) (испитаници на интервјуту/учесници во фокус групи);** бројот на испитаници по земја за овој потпримерок е минимум 15 (вкупно 90). Овие испитаници треба да бидат избрани од најмалку три различни сектори.

Нашата студија користи неслучајна процедура за земање примероци. Таа се заснова на одлуки кои произлегуваат од објективни податоци во однос на познавањето на структурата на анализираната популација. Имајќи ги предвид целите и претпоставките на проектот, намерното земање примероци е најточно. Тоа подразбира избор на такви единици за анализа (поединци) кои ќе добијат најобемни и најцелосни информации за дадената тема (од голема помош може да биде процедурата „снежни топки“ во пронаоѓањето на испитаниците).

Преку онлајн прашалник ќе биде дистрибуирана анкета за влијанието на кризата предизвикана од пандемијата на коронавирус врз мобилните работници. Главната цел е да се идентификуваат социо-економските карактеристики на граничните, сезонските работници и работниците мигранти, условите за нивно вработување за време на пандемијата Ковид-19 во однос на вработувањето и социјалната сигурност, како и нивните очекувања и согледани потреби во тој домен. Синдикатите и другите засегнати страни во земјите партнери ќе помогнат да се најдат испитаниците и да се промовира онлајн платформата. Периодот за пополнување на прашалникот ќе биде шест месеци.

Интервјуата/фокус групите ќе се фокусираат на длабинска анализа на моделите на вработување и условите за работа на мобилните работници за време на кризите предизвикани од пандемијата Ковид-19 од гледна точка на лидерите/ претставници на синдикати и претставници на работодавачите (менаџери/директори од јавниот и

Funded by the
European Union

приватниот сектор). Посебно внимание ќе се посвети на процесот на колективно преговарање, со посебен акцент на досегашните, сегашните и идните улоги и активности на сите клучни актери на социјалниот дијалог - претставници на работниците (синдикатите), претставниците на работодавачите (здруженијата на работодавачи) и претставници на државата (институции, агенции и инспекторати). Деталните интервјуа или помали фокус групи (по можност три фокус групи со по 10 учесници во секоја), во зависност од преференциите на партнерот. Периодот за спроведување интервјуа или организирање фокус групи ќе биде четири месеци.

Конечниот исход од анализата ќе биде шест национални извештаи и конечен компаративен извештај. Националните извештаи ќе бидат подготвени од истражувачи од секоја партнерска организација врз основа на резултатите и заклучоците од деск анализите, анкетите и длабинските интервјуа/фокус групи. Конечниот компаративен извештај ќе го подготви главниот истражувач од Универзитетот во Белград. Главните резултати од истражувањето ќе бидат дискутирани и елаборирани со релевантните актери на национално ниво и на ниво на ЕУ на шест национални работилници и една конференција на европско ниво. Овие извештаи, меѓу другото, ќе содржат и каталог на добри практики и препораки за политики. Секоја национална работилница ќе вклучува 20 учесници како што се академски истражувачи и експерти, социјални партнери, претставници на синдикатите и носители на одлуки вклучени во политиките за труд. Препораките за политики од претходните тематски извештаи ќе бидат сумирани во финалниот извештај (е-публикација) и отпечатени.

5. Референци

- Casale, Giuseppe, 2013. International Labour Standards and EU Labour Law. In: Countouris, Nicola, Freedland, Mark (Eds.) *Resocialising Europe in a Time of Crisis* (pp. 81-104). Cambridge: Cambridge University Press.
- Castells, Manuel. 2010. *The Rise of the Network Society*. Second edition. Oxford; Malden, MA: Blackwell Publishers.
- d'Auchamp, Marie. 2011. *Migrant Workers' Rights in Europe*. Brussels: The Regional Office for Europe of the UN High Commissioner for Human Rights.
- European Parliament; Council of the European Union. 2004. *Regulation No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of the European Union of 29 April 2004 on the Coordination of Social Security Systems*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004R0883-20140101&from=DE>
- European Parliament; Council of the European Union. 2014. *Directive 2014/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on the Conditions of Entry and Stay of Third-country Nationals for the Purpose of Employment as Seasonal Workers*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=celex%3A32014L0036>

Funded by the
European Union

- EurWORK. 2018. *Frontier Worker*. <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/industrial-relations-dictionary/frontier-worker>)
- Fasani, Francesco, Mazza, Jacopo. 2020. *A Vulnerable Workforce: Migrant Workers in the COVID-19 Pandemic*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Giddens, Anthony, Duneier, Mitchell, Appelbaum, Richard P., Carr, Deborah. 2018. *Introduction to Sociology*. Eleventh edition. New York: W.W. Norton & Company.
- ILO (International Labour Office/Organization). 2021a. *ILO Monitor: COVID-19 and the World of Work*. Seventh edition. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf
- ILO (International Labour Office/Organization). 2021b. *World Employment and Social Outlook: Trends 2021*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_795453.pdf
- Jorens, Yves, Minderhoud, Paul, De Coninck, Joyce. 2015. *Comparative Report: Frontier Workers in the EU*. Brussels: European Commission.
- Rasnača, Zane. 2020. Essential but Unprotected: Highly Mobile Workers in the EU during the COVID-19 Pandemic. *ETUI Research Paper – Policy Brief 9/2020*, <https://ssrn.com/abstract=3699377>.
- The Plight of Essential Workers during the COVID-19 Pandemic. (2020). *The Lancet*, 395(10237), 1587.
- UN General Assembly. 1990. *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families*. A/RES/45/158. <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3980.html>
- United Nations. 2020. *Policy Brief: The World of Work and COVID-19*. https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-07/policy-brief-the_world_of_work_and_covid-19.pdf

